

Važnost obiteljskog okruženja u razvoju djetetovih kompetencija

---

Banko Mofardin, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:155411>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVANA BANKO MOFARDIN

**VAŽNOST OBITELJSKOG OKRUŽJA ZA RAZVOJ DJETETOVIH
KOMPETENCIJA**

Završni rad

Pula, rujan 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVANA BANKO MOFARDIN

**VAŽNOST OBITELJSKOG OKRUŽJA ZA RAZVOJ DJETETOVIH
KOMPETENCIJA**

Završni rad

JMBAG: 0303049119, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	6
2. Obitelj i odgoj	7
2.1. Moderna obitelj.....	7
2.2. Roditeljstvo	8
2.3. Odgoj.....	9
3. Kompetencije	13
3.1. Socijalne kompetencije.....	15
4. Važnost obiteljskog okružja za razvoj djetetovih kompetencija	19
4.1. Okružje	20
4.2. Obiteljsko okružje	21
4.3. Djetetove kompetencije	24
5. Obitelj, medij i dijete	30
6. Zaključak.....	35
7. Literatura.....	36
8. Sažetak/Summary.....	38

1. Uvod

Razmišljajući o obitelji danas prvo ćemo se zapitat gdje je nestala ona obitelj, mala, skromna, kakvu još možemo vidjeti u starim filmovima i u kakvoj su živjeli naši djedovi i bake. Zašto će danas svaki mladi čovjek rađe sebe vidjeti na nekoj dobroj poziciji na poslu nego u vlastitoj obitelji odgajajući djecu? Možda zato jer postajemo sebični ili možda zato jer postajemo svjesni da nas stvarajući obitelj ne čeka lak posao te se javlja strah.

U ovom radu čiji naslov glasi „Važnost obiteljskog okružja za razvoj djetetovih kompetencija“ glavno pitanje bit će koliko ustvari sami roditelji utječu na svoje dijete, razvoj njegovih kompetencija te na stečenost znanja za uporabu istih od najranije dobi. Na početku najbitnija definicija je ona obitelji, koju Rosić (1998.) definira kao prvu školu života u kojoj dijete stječe prva znanja, vještine i navike. Obitelj je osnova od koje sve kreće te ona mora biti zdrava. Uz definiranje obitelji bitno će biti i navesti razliku između obitelji nekad, na primjer u djetinjstvu naši baka i majki te danas i sutra. Uz razvoj kompetencija veže se i odgoj te roditeljstvo jer je roditelj taj koji treba gurati svoje dijete naprijed. Obiteljski odgoj ovisi o roditeljskom pristupanju prema djetetu te svakako o roditeljskim kompetencijama. Navest ćemo definiciju i podjelu kompetencija te obrazložiti što sve roditelj mora zadovoljiti kako bi dobio titulu kompetentnoga. Isto tako provlačit će se pitanje koje sve kompetencije mogu biti skrivene kod djeteta te na koji ih način povući na površinu. Pred sam kraj spomenut ću medij kao bitan faktor koji utječe na dijete te koji pomaže ili odmaže roditelju.

U ovom završnom radu prikazat ćemo koliko je važno obiteljsko okruženje za razvoj djeteta i njegovih kompetencija, no i koliko je važan roditelj i njegovo znanje zbog toga što je on primarna stavka za stvaranje vlastitog JA kod djeteta.

2. Obitelj i odgoj

Anić (2000) definira obitelj kao zajednicu roditelja i djece s drugima u istom kućanstvu. Uz to postoje i brojne druge, koje su naravno vrlo slične definiciji, koja glasi kako je obitelj prva, ali i najvažnija škola života u kojoj dijete stječe prva znanja, vještine, umijeća i navike (Rosić, 1998). Zajednica koja, što je dijete manje, utječe više. Definicije obitelji razlikuju se ovisno o tome čime se područje bavi, pa se iz pedagoškog gledišta obitelj definira kao „odgojna zajednica roditelja i djece, zasnovana na emocijama, ljubavi i privlačenju, a karakterizirana je zajedničkim stanovanjem i ekonomskom kooperacijom članova“ (Maleš, 1988: 36).

U početku su djetetu najvažniji odnosi u obitelji, a kasnije važnu ulogu imaju odnosi s vršnjacima. Osim roditelja i vršnjaka, nastavnici također imaju važnu ulogu u razvoju socijalne kompetencije djeteta. Djeca školske dobi provode više vremena s nastavnicima nego s roditeljima te se pokazalo kako su djeca koja su izgradila odnos povjerenja s nastavnikom socijalno kompetentnija u odnosima s vršnjacima. Škola i razred djetetu pružaju brojne mogućnosti za stvaranje socijalnih odnosa, sklapanje vršnjačkih odnosa i odnosa s drugim odraslima što stvara mnogo prilika za razvoj socijalnih vještina. Socijalno kompetentna djeca mogu na zreliji način odgovoriti na neprihvatljiva ponašanja njihovih vršnjaka.

Stabilnost socijalne kompetencije doprinosi zdravom razvoju djece, izgradnji kvalitetnih odnosa s drugim ljudima i samim sobom.

2.1. Moderna obitelj

U današnje vrijeme muškarci i žene mnogo više teže ka obrazovanju, zaposlenju na višim položajima, napredovanju, te se tako nekadašnja definicija obitelji polako počinje gubiti. Težnja slobodi dovodi ponajprije do sebičnosti, gubitka društvenih veza, a nakon stvaranja obitelji dolazi do borbe između zadovoljavanja vlastitih želja i potreba obitelji. Tako mladima sve više stvaranje klasične obitelji, odgoj djece i briga za partnera postaje neprivačno. Istraživanja pokazuju da je upravo roditeljstvo izvor najvećeg sukoba uloga (Čudina-Obradović, 2000; prema: Milkie i Peltola, 1999). Današnju modernu obitelj jako je teško definirati. Godinama sve više i više gubi svoja svojstva te se javlja puno tipova obitelji u društvu.

„Različitost obiteljskih struktura može se promatrati uzimajući u obzir različite kriterije: kroz odnos roditelja i djece (npr. biološka i usvojena djeca), kroz bračni status roditelja (razvedeni, odvojeni, ponovo oženjeni), s obzirom na broj roditelja u obitelji (jednoroditeljske i dvoroditeljske obitelji) i roditeljsku seksualnu orijentaciju (heteroseksualni i homoseksualni parovi)“ (Maleš, 2012; prema: Wise, 2003.). „Tako u svakodnevnom životu postoje – osim obitelji u kojoj su biološki otac i majka i njihovo dijete/djeca – posvojiteljske obitelji, obitelji u kojima je samo jedan roditelj biološki, rekonstruirane obitelji, tj. novi brak nakon razvoda, jednoroditeljske obitelji (kao posljedica razvoda braka, smrti, izvanbračne zajednice, vlastite odluke da se ima dijete, ali ne i partner), udomiteljske obitelji, višegeneracijske obitelji, slobodne izvanbračne obitelji, samačka kućanstva, istospolne i surogat obitelji, obitelji u kojima jedan roditelj zbog prirode posla duže vrijeme boravi izvan mjesta stanovanja (pomorci i sl.), a poseban izazov za stručnjake su tzv. kalendarske obitelji, gdje dijete živi jedan dio godine s jednim, a drugi dio godine s drugim roditeljem“ (Maleš, 2012).

Postoji mnogo različitih tipova obitelji, a to koliko će biti shvaćeni i prihvaćeni uvelike ovisi o sredini u kojoj se nalaze.

2.2. Roditeljstvo

Naravno, spominjući obitelj u pedagoškom aspektu treba se dotaknuti i teme roditeljstva te odgoja djece. Roditeljstvo je jedna opsežna uloga koja nas zaokuplja od rođenja djeteta pa nadalje, roditelj je taj koji treba biti svjestan da upravo on najviše utječe na djetetov razvoj te se u skladu s tim treba i ophoditi. Roditelji utječu na sav djetetov socijalni, emocionalni i intelektualni razvoj te je to posljedica kontinuiranog procesa i međusobnog odnosa između roditelja i djece (Rosić, Zloković, 2002). Možemo zaključiti da taj odnos puno utječe na razvoj i napredak djeteta.

„Uloga roditelja u životu djeteta je da:

- Roditelj potiče dijete da se uključi u izvanškolske aktivnosti (sport, glazba, jezici i slično).
- Roditelj diskutira s djetetom o tome što su učili u školi i svakog dana mu pomaže da izvrši domaće zadatke.
- Roditelj ne propušta priliku da nešto nauči od svog djeteta.
- Roditelj često prakticira da svome djetetu čita ili ispriča neku priču.

- Roditelj uključuje dijete u obiteljske diskusije kada to smatra primjerenim.
- Roditelj djetetu osigurava različite izvore znanja i zabave kod kuće (knjige, igre, video, puzzle..).
- Roditelj upućuje dijete na zanimljive materijale, dokumente, sadržaje i sl.
- Roditelj potiče dijete da uči u školi i kod kuće.
- Roditelj provodi vrijeme s djetetom u diskusiji i rješavanju aktualnih i tekućih problema
- Roditelj i dijete zajedno raspravljaju o promjenama (društvenim, političkim, gospodarskim...) i zbivanjima u nas i u svijetu
- Roditelj sudjeluje s djetetom u različitim kulturnim, zabavnim i obrazovnim sadržajima i aktivnostima (posjete biblioteci, kazalištu, kinu, muzeju, izleti i dr).
- Roditelj pomaže djetetu u nabavljanju literature (časopisa, lektire, enciklopedija, leksikona i drugih knjiga).
- Roditelj često potiče različite dijaloge i rasprave (o pričama, filmu, predstavi, knjigama, televizijskom programu, događajima i sl.).
- Roditelj često provodi vrijeme zajedno s djetetom, a posebno u zabavi i relaksirajućim aktivnostima.
- Roditelj ohrabruje dijete da se isproba i u novim aktivnostima.
- Roditelj je prije odlaska u školu dijete poučio osnovnim vještinama čitanja i pisanja.
- Roditelj pomaže svom djetetu da ispravi jezične i gramatičke pogreške.
- Roditelj potiče dijete da čita, da se zabavlja i relaksira.
- Roditelj nalazi različite mogućnosti da zajedno s djetetom rješava različite probleme, konflikte, da mu pomaže u savladavanju različitih vještina.
- Roditelji u obitelji i izvan nje potiču međugeneracijsku suradnju“
(Rosić i Zloković, 2002: 45-46).

Tim postupcima roditelj dijete gura naprijed, potiče ga, uči i sprema za svijet, jednom riječju odgaja ga.

2.3. Odgoj

„Odgoj je proces izgrađivanja i oblikovanja ljudskog bića sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim osobinama.“ (Vukasović,

2010.) Odgajanjem se izgrađuje osoba tj. dijete. Ono izgrađuje svoju ličnost, stavove, moralne i društvene vrijednosti.

Vrlo je bitan način na koji roditelj odgaja svoje dijete, važno je ne odnositi se prema djetetu kao prema objektu, zato što upravo radi toga može doći do loših posljedica u njegovom ponašanju. U odgoju djece potrebno je odrediti granice što se smije, a što ne smije, ali je pritom bitno kako ih odrediti. Juul (1995) govori kako je istina da se djeca zdravo, skladno te najbolje razvijaju kad odrasli članovi obitelji odrede neke granice što se smije, a što ne smije, ali važno je da i djeca i odrasli odrede svoje granice. Svim je roditeljima teško određivanje granica te najčešće popuštaju zbog straha da će ih djeca manje voljeti. Jedan od najvažnijih elemenata koji se roditeljima savjetovao o određivanju granica bio je SLOGA „Važno je da se roditelji slažu o tome kako treba odgajati djecu.“ (Juul, 1995: 27), Nekad je bilo važno da se roditelji slažu u mišljenjima te zbog razilaženja je dosta roditelja žrtvovalo svoj brak. Juul (1995) smatra da nije bitno slaganje roditelja međusobno, već da štete vlastitoj djeci samo kad misle da je njihovo razilaženje u mišljenjima loše i pogrešno jer se tad djeca počinju osjećati nesigurnima. Drugo uvjerenje bila je STROGOST. Smatralo se da su roditelji strogi samo ako zajednički znaju reći NE, iako bi djeci puno shvatljiviji bio samo jedan međusobni razgovor. Bitno je poslušati obostrane želje te napraviti kompromis u kojem će i roditelji i djeca biti zadovoljni. Kada djeca ne bi poslušala naredbe odraslih najčešće bi im tada ograničavali slobodu ili ih čak fizički kažnjavali. Zasiurno se tako narušava odnos s vlastitom djecom, dijete gubi povjerenje u roditelja te mu opada samopoštovanje. Zadnji element bio je PRAVEDNOST, ponajviše se odnosio na djetetovo priznanje krivice, te odgovaranje za ono što je učinilo. Smatrali su da je kažnjavanje najlakši način da dijete shvati gdje je pogriješilo. U mnogo slučajeva djeca nisu bila ni kriva, no roditelji su svejedno smatrali da je jako bitno za dječji odgoj i obrazovanje da se provede kazna za neposlušnost. Isto tako roditelji su jako pazili na to da se prema svojoj djeci odnose jednako. Prema tom načinu mišljenja, djeca bi, bez obzira na to koliko su različita i imaju različite želje, trebala dobivati iste poklone za blagdane, iste nagrade, iste kazne i isti odgoj (Juul, 1995).

Naravno da sve te metode donose neke rezultate, no potrebno je zapitati se što nam je bitnije? Sretno ili isključivo samo poslušno dijete?

Naravno postoji još autora koji navode različite elemente kao ključne koji moraju biti u roditeljstvu pa tako Maleš (2012); prema: Pećnik (2008) navodi njegu,

strukturiranost roditeljstva (postavljanje granica), prepoznavanje djetetovih potreba i osnaživanje djeteta.

„Čovjek rođenjem dobiva mogućnost slobode“ (Mandela, 1964). Put do slobode nije lak, a kako bi ju dobio čovjek se mora dobro pomučiti. Većina ljudi nalazi pomoć u vođi, autoritetu, koji se djeci pojavljuje u obliku odgajatelja. Njemu je zadaća da od svog učenika učini dobrog učitelja. Kako bi se sloboda ostvarila potrebno je samopromatranje u kojem čovjek spoznaje samoga sebe. Slobodom možemo nazvati spoznatu nužnost uočenih pravila uređenih u sustave, dok se neznanje o samome sebi može definirati kao ropstvo. Vlastitom voljom dosežemo slobodu te na taj način omogućujemo stvaralaštvo. Misliti stvaralački znači stvarati nove sustave kojima mijenjamo perspektivu te proširujemo opaženi svijet.

Odgoj, također, možemo smatrati stvaralačkim činom. Međutim, njegovi ciljevi manje su egzaktni u odnosu na obrazovanje. Ciljevi obrazovanja propisani su nastavnim programom koje je prvenstveno važno usvojiti, a zatim i provjeriti. Grgurić i Jakubin (1996) govore kako se u likovnom odgoju i obrazovanju navode odgojni ciljevi. Pa se oni kreću od poticanja psihomotoričkog razvitka, preko mašte, motivacije pa sve do estetičke osjetljivosti. Kada govorimo o odgoju treba napomenuti da odgoj u širem smislu riječi obuhvaća obrazovanje i odgoj u užem smislu riječi, te imaju međusoban utjecaj. Pod pojmom svjetonazor spadaju kognitivno i afektivno utjecanje na pojedinca. Pa tako kognitivni utjecaj, tj. znanje, vještine i sposobnosti pripadaju obrazovanju, dok su uvjerenja, stavovi, navike i vrijednosti, afektivna razina te ujedno odgojni zadaci.

Djeci su vrlo važne pohvale i zaštita odraslih, koje će mu ih osigurati odobravanje dječjih djela. Neobrazovani odrasli prepoznaju i pohvaljuju naučene šablone koje dijete usvaja u najranijoj dobi. Time, dijete otvara cjeloživotni put zadovoljavanja većinske okolice, čime gubi vlastitu slobodu. "Sloboda mišljenja, sloboda izbora, a i sam ukus o kojem sada raspravljamo, zahtijevaju dodir s Jastvom, s onim prirodnim i doista osobnim u nama."(Huzjak, 2008: 35-36) U čovjeku leži klica slobode i vrline koju je potrebno razviti.

U radu s djecom potrebno je posebnu pozornost usmjeriti ka zajedničkoj komunikaciji. Ono što je mladima potrebno prije svega su stabilni i uravnoteženi roditelji jer ako svoje potrebe ne uspijevaju zadovoljiti u obitelji, okreću se društvu ili pak odraslima koji se iz upitnih razloga pronađu u njihovoj blizini. Razdoblje adolescencije poprilično je teško i izazovno za roditelje zbog svojeglavosti djece,

iskušavanja granica, potrebe za nečim novim i drukčijim od onoga što roditelji nude, tjelesnih promjena koje utječu na promjene raspoloženja te prekretnica koje se dešavaju u životu mlade osobe, a to su nova škola, sredina, društvo ili neki novi izazovi.

Očito je da je današnji odgoj postao vrlo zahtjevan i, osim što traži od roditelja odricanje, vrijeme, strpljenje, staloženost i razumijevanje djeteta, traži i određena znanja i vještine (Maleš, 2012). Dok je nekad u odgoju prevladavalo nastojanje da se mlade pripremi za život u bračnoj zajednici, suradnju, dijeljenje s drugima, da se razvije odgovornost prema drugima i samom sebi, da se njeguju veze s članovima proširene obitelji, obiteljsko jedinstvo i solidarnost, a manje natjecanje i osobno postignuće, danas se potiče razvoj dječje nezavisnosti (Maleš, 2012; prema: Raboteg-Šarić, Pećnik, Josipović, 2003). Roditelji danas moraju biti svjesni i spremni, bar se tako od njih očekuje, promijeniti način odgoja od nekad te djecu učiti kreativnosti, odgovornosti, a ne poslušnosti.

3. Kompetencije

U današnje se vrijeme često koristi pojam kompetencije i u teoriji i praksi. „Riječ kompetencija dolazi od latinskog glagola *competere*, nastalog od *cum* i *petere* “ići prema, težiti čemu (Tatković, Močinić, 2012; prema: Zingarelli, 2005)“, koji znači “ići zajedno, usmjeriti se prema jedno točki”, odnosno “težiti zajedničkom cilju, završiti nešto zajedno, srediti se”, čak i “natjecati se”“ (Tatković, Močinić, 2012: 63). Kompetencija je jako širok pojam, u stručnoj literaturi nalazimo mnoštvo definicija ovisno o području kojem se bave, nama svakako važna definicija je ona pedagoškog područja.

„Kompetencija je složeni pedagoški pojam koji može izražavati:

- očekivane ishode učenja nekog obrazovnog programa
- dinamičku kombinaciju obilježja pojedinca (znanja, sposobnosti, vještina, stavova) koja mu omogućuju efikasno rješenje problema ili izvedbu aktivnosti u određenom stvarnom kontekstu
- očekivana znanja, sposobnosti, vještine i stavove nužne za adekvatno ostvarivanje neke profesionalne uloge i odgovarajućih radnih funkcija“ (Tatković, Močinić, 2012: 71).

(Tatković, Močinić, 2012: 72; prema: Palekčić, 2009) „Kompetenciju tumače kao sposobnost ili valjanost za postignuće koju treba razlikovati od izvedbe (eng. performance), što znači da kompetencija ne dovodi nužno i uvijek do dobrog izvođenja.“

(Tatković, Močinić, 2012: 72; Bežen, 2008) navode kako „iz pojma kompetencija izvodi minimalne kriterije za određivanje toga višeznačnog pojma:

- kompetencija se izvodi iz zadatka koji treba obaviti
- sadrži kognitivne, motivacijske, voljne, etičke i socijalne komponente,
- složena je, što omogućava da se zadatak izvrši u cijelosti, i razlikuje se od vještine, koja je automatizirana aktivnost;
- za njezino postizanje neophodno je učenje“

Sve su to neke od definicija kompetencija, iako se razlikuju, sve one navode bit tog pojma, a to su znanje, vještine i sposobnosti koje netko stječe. Kompetencije treba razvijati tokom cijelog obrazovnog razdoblja, a cijeli ih život nadograđivati. „Europski parlament i Vijeće (2006) u službenim novinama objavili su područja temeljnih kompetencija:

1. Komunikacija na materinjem jeziku: sposobnost izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pismenom obliku (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje) i jezično uzajamno djelovanje u čitavom nizu društvenih i kulturnih sadržaja – obrazovanje i izobrazba, posao, dom i slobodno vrijeme;
2. Komunikacija na stranom jeziku: sposobnosti razumijevanja, izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pismenom obliku (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje) u odgovarajućem nizu društvenih sadržaja (posao, dom, slobodno vrijeme, obrazovanje i izobrazba) u skladu sa željama i potrebama pojedinca;
3. Matematička pismenost i osnovna znanja iz znanosti i tehnologije: sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja i znanstvenih metodologija za objašnjavanje svijeta prirode te tehnoloških znanja i vještina da bi se promijenilo prirodno okruženje u skladu s ljudskim potrebama;
4. Digitalna kompetencija: podrazumijeva sigurnu i kritičku upotrebu elektroničkih medija na poslu, u slobodnom vremenu i komuniciranju. Ključni su elementi osnovne informacijsko-komunikacijske vještine, upotreba računala za pronalaženje, procjenu, pohranjivanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija te razvijanje suradničkih mreža putem interneta;
5. Naučiti učiti: umijeće učinkovitog raspolaganja vlastitim vremenom, rješavanje problema, stjecanje, procesuiranje, ocjenjivanje i asimiliranje znanja te primjena novog znanja i vještina u različitim kontekstima – kod kuće, na poslu, u obrazovanju;
6. Međuljudska i građanska kompetencija: obuhvaća sve oblike ponašanja kojima treba ovladati da bi pojedinac učinkovito i konstruktivno mogao sudjelovati u društvenom životu i rješavati probleme kada je to potrebno;
7. Smisao za inicijativu i poduzetništvo: sklonost da sami unosimo promjene te sposobnost da prihvaćamo, podržavamo i prilagođavamo inovacije vanjskih čimbenika;
8. Kulturna osviještenost i izražavanje u području kulture: prihvaćanje važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja u čitavom nizu medija, uključujući glazbu, tjelesno izražavanje, književnost i plastične umjetnosti.“ (Tatković, Močinić, 2012: 77-78)

3.1. Socijalne kompetencije

Socijalnu kompetenciju možemo izjednačiti sa socijalnom vještinom, no iako imaju zajednička obilježja, važno ih je i razlikovati. „Dok se vještine odnose na specifična ponašanja djeteta, primjerice nenasilno rješavanje sukoba, tolerantnost, asertivnost... kompetencija obuhvaća način na koji dijete koristi vještine u odnosu s drugima. Nije moguće biti socijalno kompetentan i funkcionirati u društvu bez primjerene upotrebe usvojenih socijalnih vještina te je također potrebno poznavanje socijalnih znanja kao što su norme i pravila društva. Kompetencija obuhvaća odnos prema sebi i svojim osjećajima te odnos prema drugima, njihovim osjećajima i potrebama.“ (Kralj, 2014.) Prilikom odgoja vlastite djece roditelji se suočavaju s bezbroj pitanja. Koja je škola najbolja za moje dijete? Hoće li moje dijete biti zadovoljno u toj školi? Kakva mu je perspektiva s tom školom? Hoće li se moći prilagoditi zahtjevima pojedinih srednjoškolskih profesora? Hoće li ga vršnjaci prihvatiti? U kakvom će se društvu kretati? Hoće li se moći oduprijeti negativnom pritisku vršnjaka? Što ako bude razočarano? (Gržetić, 2015.) Odgovore možemo predviđati, ali ne i odmah odgovoriti na njih. Roditelji koji dobro poznaju svoje dijete, koji s djetetom stalno komuniciraju i kojima je stvarno stalo do djeteta te njegovih potreba, jedini su koji će moći odgovoriti na neka od ovih pitanja.

Sva su djeca različita i zbog toga zahtijevaju drukčije odgajanje. S obzirom na ponašanje u rizičnim situacijama, prevladavaju tri skupine djece, to su: djeca najmanjega rizika, većega rizika i visokoga rizika (Gržetić, 2015.). Don Tunjić (2015.) je vodeći se vlastitim iskustvima na zanimljivim i konkretnim primjerima opisao pojedince iz tih triju skupina. „Osobito je važno da roditelji djetetu uliju samopouzdanje i sigurnost u sebe, da dijete osjeća da je voljeno i vrijedno, a nepoželjna ponašanja, otežano prilagođavanje na novu sredinu i eventualne teškoće spriječiti može dobra komunikacija unutar obitelji te nadzor i kontrola ponašanja djece.“ (Gržetić, 2015.) Uz sve to jednako je važna uloga i oca i majke, koji su jednako odgovorni za dobrobit svoje djece i glavni su primjer ponašanja djetetu. Govoriti jedno, a činiti i ponašati se drugačije ne dovodi do uspjeha u odgoju. Narušeni emocionalni odnosi unutar obitelji isto tako negativno utječu na djecu, posebice svađe i bračne nesuglasice koje roditelji prenose na djecu te ih najčešće uvjetuju da zauzimaju strane i stvaraju pritisak da nadopune prazninu koju je ostavio bračni partner.

„Ipak, koliko god griješili u nekim postupcima, uvijek treba iznova ulagati napore u odgoj vlastitoga djeteta, uvijek treba imati vremena za svoje dijete, potrebno ga je saslušati, biti mu potpora u teškim trenucima, pružiti mu osjećaj sigurnosti, prijateljski ga pratiti, što znači biti dovoljno blizu, ali i dovoljno daleko, u smislu da imamo kontrolu i nadzor nad onime što čini, ali da ga pritom ne sramotimo pred drugima, ne pretresamo njegove ladice i torbe, ne provjeravamo svaki korak“ (Gržetić, 2015.) Bitna je dosljednost u svim svojim zahtjevima, pravilima, ali isto tako i obećanjima jer to vrijedi više od svakog vikanja, ljutnje i nerviranja. Roditelji ne smiju biti obeshrabreni i predavati se jer se svaki trud isplati, a često se nakraju isplati i više od naših očekivanja.

Bitna je uloga predškolske ustanove pa kasnije i škole da u odgoju pomogne roditeljima tako da im bude potpora i oslonac, zato je suradnja odgojitelja i/ili učitelja sa roditeljem iznimno važna. Iako je moguće da se u nekim stvarima neće složiti, u tim se ulogama trebaju nadopunjavati, a ne razilaziti i sukobljavati jer prije svega imaju zajednički cilj: da dijete izraste u stabilnu, kvalitetnu i potpunu osobu koja se zna nositi s izazovima života (Gržetić, 2015.).

Pod pojmom komunikativna kompetencija podrazumijeva se sposobnost čovjeka da razumije, sporazumi se i izmjenjuje jezične simbole (Petani, Tolić, 2008; prema: Schrob, 1995.). Medijska kompetencija sadrži sljedeće čimbenike: „individualna orijentacija primatelja, dekodiranje medijskih simbola, aktivno korištenje medija: informacijska funkcija, kritička refleksija, razvitak kritičkog medijskog okruženja, emancipiranost i motiviranost medijskog korisnika i svjesnost pojedinca“ (Petani, Tolić, 2008; prema: Baacke, 2007.) Uvjeti medijske kompetencije posloženi su u sljedeće preddimenzije: „medijska kritika (sposobnost analize sadržaja medija), medijsko znanje (znanje o medijima i sustavima te sposobnost produkcije), medijsko korištenje (receptivna komponenta korištenja medija, npr. interaktivno korištenje te s kojim posljedicama) i medijske forme djelovanja (inovativni medijski sustavi, kreativnost i estetske forme)“ (Petani, Tolić, 2008; prema: Baacke, 2007.)

Prema Pöttingeru (2004) postoji nekoliko vrsta medijske kompetencije koje se koriste u medijskog pedagogiji. To su: „opća medijska kompetencija u koju se ubrajaju teorija medija, zatim izbor i primjena medija te informacijsko tehničkih sustava, medijska etika, estetika i društveno značenje medija pri razmjeni informacija“ (Tolić 2009; prema: Pöttinger, 2004.) Pöttinger (2004.) još navodi medijsko didaktičku kompetenciju te kompetenciju u području medijskog odgoja.

Prema definiciji dobivamo dojam kako onaj tko ima slobodu može i raditi što želi, no teoretičari tvrde da to nije uvijek tako. Wölfflinova teorija (1995.) "povijest umjetnosti bez imena" prikazuje stilove koji nastaju sami, a umjetnici su samo osobe koje se susreću sa postojećim sintaksama vremena u kojem se nalaze te ih samo obogaćuju, proširuju i nadopunjuju. „Oni dakle koji traže da im se kaže što će i kako će raditi, čine to ili zato što sami ne znaju ili zato što ne žele preuzeti odgovornost za učinjeno“(Polić,1993: 39). Rutinu možemo steći vježbanjem, no to najčešće nije dovoljno za bavljenje odgojem. Zato nikome ne možemo govoriti kako odgajati dijete već nakon odgajanja možemo samo razgovarati kako je to učinjeno.

Današnji tempo života i zahtjevi društva stavljaju pred roditelje težak zadatak odgoja vlastitog djeteta. Djetetu treba osigurati kreativno i poticajno okruženje u kojem će lakše razvijati svoje potencijale, učiti, savladavati vlastite potrebe i naučiti iznositi svoje osjećaje. Budući da djeca teže iznose svoje osjećaje i misli od odraslih, najlakše ih je shvatiti indirektno kroz kreativan rad.

Prateći povijesni razvoj odgoja kao djelatnosti, možemo primijetiti da je odgoj bez slobode odgajanja i odgajatelja nemoguć te ono što mi danas jesmo možemo zahvaliti tome što potpuna instrumentalizacija odgoja dosad nije uspjela, iako pokušaja nije nedostajalo.

„Kako roditelji mogu pomoći razvoju socijalne kompetencije svog djeteta?

- Toplim i podržavajućim odgojem
- Jačanjem samopouzdanja djeteta – samopouzdana osoba djeluje, aktivna je i zna ostvariti što želi. Znači, samopouzdanje omogućuje bolju interakciju s drugim osobama, a time i unaprjeđuje socijalnu kompetenciju
- Učenjem socijalnih vještina (komunikacijske vještine, vještine nenasilnog rješavanja sukoba, vještine donošenja odluka i rješavanja problema itd.)
- Omogućavanjem djetetu druženja s vršnjacima – djetetu je potrebna interakcija s drugom djecom kako bi oponašala, isprobavala i uvježbavala socijalne vještine
- Igranjem – dijete uči socijalne vještine kroz igru s drugom djecom, ali isto tako puno nauči i kroz igru s roditeljima
- Modelom uvažavanja različitosti i tolerancije prema drugima
- Podrškom djetetu kako se nositi s neugodnim emocijama – razumijevanjem za izražavanje emocija kao što su strah, ljutnja i tuga. Važno je djetetu biti model poželjnog nošenja s emocijama

- Razgovorom o socijalnim odnosima, vrijednostima i emocijama drugih ljudi – npr. tijekom čitanja priča postavljajući djetetu pitanja poput: “Što misliš kako se on/ona osjeća?” “Kako bi se ti osjećao/la da se to tebi dogodilo?” Tako dijete uči o empatiji.
- Ukazivanjem da svako ponašanje ima posljedice, pa tako i emocije imaju uzroke –povezivanje ponašanja s ishodom pomaže djeci u razvoju empatije te ih uči da njihovo ponašanje prema drugima dovodi do njihovih reakcija, a tako i ponašanje drugih prema njima dovodi do reakcija (emocija) kod njih samih“ (Kralj, 2014.)

4. Važnost obiteljskog okružja za razvoj djetetovih kompetencija

Iza kompetentnog djeteta stoji i kompetentan roditelj, to je onaj koji dobro zna i voli svoju ulogu, ima kontrolu nad djetetom i svojim odnosom s njim. „Kompetentan roditelj vješto koristi „prirodne i osobne resurse (izvore) kako bi postigao dobar razvojni rezultat“ (uspješno odgojeno i obrazovano dijete), „lakše gradi i čuva visoko samopoštovanje“, zadovoljni je životom, posjeduje i koristi vještine kritičkog mišljenja, procjene rizika, donošenja odluka i upravljanja emocija, autentičan je i kreativan, nije kukavica, spremno preuzima inicijativu i konstruktivno rješava probleme.“(Ljubetić, 2012: 25; prema: Waters i Sroufe,1983; Bezinović, 1993; Lacković-Grgin, 1994.)

Gore navedeno su samo neke od značajki kompetentnog roditelja, on mora roditeljstvo shvaćati kao proces, ništa ne prepuštati slučaju, mora imati utjecaj na svoje dijete te toga mora biti svjestan. Kako Ljubetić (2012: 25) navodi: „Gledano u kontekstu roditeljstva, razvidno je kako pedagoški kompetentan roditelj svakodnevno i višekratno mora „aktivirati“ sve komponente svoje metakompetencije, jer u protivnom nije moguće uspješno odgovoriti svojoj roditeljskoj ulozi.“ Misleći pritom na to da svakodnevno mora biti 100% uključen, prisutan i svjestan jer u protivnom gubi svoju moć utjecaja.

Ljubetić (2012.) u svojoj knjizi „Nosi li dobre roditelje roda?“ jednostavno, sažeto i razumljivo navodi razliku između kompetentnog i nekompetentnog roditelja. Prema autorici nekompetentan roditelj je onaj koji nema dovoljno informacija o djetetu, njegovom razvoju, potrebama, očekivanjima, djelotvornim ponašanjima, potencijalnim odgojnim štetama svog neodgovornog ponašanja i sl. Nesiguran je u svom odgojnom djelovanju i često nepromišljeno odgovara na djetetove potrebe ne birajući primjerene odgojne postupke. Dok kompetentan roditelj ne odustaje od svog roditeljstva, teškoće smatra privremenima, promišlja i detektira „kritičke“ točke svog roditeljstva, prati i procjenjuje svoje odgojno djelovanje na dijete, stalno mijenja i unaprjeđuje sebe i koristi sve raspoložive resurse kako bi unaprijedio svoje roditeljske kompetencije. (Ljubetić, 2012.)

Dok kao kompetencije djeteta navode se sposobnost suradnje sa drugom djecom i mirno rješavanje sukoba, zauzimanje za svoja prava i interese, čitanje, pisanje, rješavanje matematičkih zadataka, zanimanje za znanost itd. te upravo u svim tim smjerovima roditelj treba biti sposoban gurati svoje dijete.

4.1. OkruŹje

Razmišljajući o pretpostavci da dijete u najranijoj dobi stječe sve ono najbitnije iz tjelesnog, socijalnog te intelektualnog područja, odrasli mu trebaju stvoriti uvjete za razvoj u skladu s njegovim potrebama. Za svako dijete učenje i otkivanje svijeta ujedno je i igra. To "otkrivanje svijeta" ima svoja ograničenja, jer je djetetova sloboda da nešto otkrije kroz igru u poprilično ograničena. „Rousseau je isticao kako odgajatelj "treba oblikovati okoliš, izgraditi pedagoške situacije, skrbiti za prave susrete, a sukobljenost djeteta sa svijetom prepustiti djetetu samom."“ (Valjan Vukić, 2012:125; prema: Gudjons, 1993.) OkruŹje djeteta je najbitnije te ono određuje kvalitetu učenja i napredak djeteta te razvoj iskustva. Poznato je da djeca uče sama, ali poticajno okruŹje snaŹno utječe na njih i njihovo učenje. Oblici potpore odraslih koji ohrabruju učenje djece su oni oblici koji omogućuju njihovo samostalno otkivanje, razmišljanje, zaključivanje, rješavanje problema, odnosno potpora koja drŹi u stalnom stanju budnosti i angaŹiranosti njihovu intelektualnost. (Ljubetić, 2012.) Dobro je dijete poticati da uči, ali treba znati kako te na čemu inzistirati, a što smatrati nepotrebnim. U današnje vrijeme, punom suvremenih tehnologija, nepotrebno je inzistiranje na učenju i pamćenju informacija napamet.

„Još prije 2500 godina Konfucije je objašnjavao kako poticati na učenje, pa tako rekao je da:

- Kombinirajte najbolje od novoga s najboljim od staroga.
- Učite čineći.
- Cijeli svijet koristite kao učionicu.
- Za učenje i poučavanje koristite glazbu i poeziju.
- Spajajte akademsko i tjelesno.
- Naučite kako učiti, a ne samo činjenice.
- Prilagodite poučavanje različitim stilovima učenja.
- Izgradite prave vrijednosti ponašanja.
- Svima osigurajte jednake mogućnosti“ (Ljubetić, 2012: 87; prema: Konfucije).

Uloga odgojitelja i učitelja zasigurno se razlikuje od roditeljske uloge, ali svima njima je ponajprije zadaća da razumiju dijete, njegove potrebe te da otkriju sve njegove mogućnosti i posebnosti. Zadaća im je isto tako stvaranje što boljih i povoljnijih uvjeta za učenje i nadograđivanje znanja djeteta. Kvalitetna potpora

odraslih djetetovu učenju često može biti i njihovo djelovanje tako da djetetu omogućuju učenje po modelu (Ljubetić, 2012). Roditelj, učitelj te bilo koja odrasla osoba koja teži i za vlastitim napredovanjem te stjecanjem kompetencija najbolji je primjer djetetu te ga ona isto tako neizravno potiče na učenje.

Djetetovo je učenje uspješno kada se ono osjeća sigurno i u harmoniji sa svojim okruženjem; važno je omogućiti mu ponavljanje, pojačavanje i usavršavanje naučenih aktivnosti; kada je u interakciji s drugima (djecom i odraslima); kad se koristi govorom kao alatom; kada postane agent vlastita učenja te kada želi činiti to što čini (Ljubetić, 2012; prema: Dowling, 2006). U tom procesu jako je bitno druženje s vršnjacima radi međusobnog učenja, najviše se to može uočiti među braćom i sestrama te među djecom koja pohađaju mješovitu skupinu u vrtiću. U vrtićima se često stvaraju i grupice najčešće zbog toga što ne uspije svatko sa svakim izgraditi odnose radi toga što se netko ponečemu ističe ili zaostaje za drugima.

„Naravno i kad govorimo o obrazovanju te modernim obiteljima, promjene u strukturama obitelji nameću potrebu da se u radu s djecom sve vrste obitelji tretiraju kao jednakopravne, da se ne preferira ni jedna struktura obitelji kao najbolja ili najpoželjnija, dok se osobita pozornost treba usmjeriti na to da sva djeca, bez obzira iz kakve obiteljske strukture dolaze, trebaju imati osjećaj pripadanja i dobrodošlice ustanovi u kojoj borave (Maleš, 2012).

4.2. Obiteljsko okruženje

Kompetentan roditelj poznaje razvojne potrebe djeteta, pruža kvalitetan odgoj, zna odabrati za svoje dijete kvalitetne izvanobiteljske utjecaje, shvaća važnost i sposoban je za razvijanje partnerstva s onima koji izvan obitelji skrbe o njegovu djetetu, odgajaju ga i obrazuju (Maleš, 2012). Cijela obitelj, a najviše roditelj odgovoran je za odgoj djeteta, a neke od značajki dobrog roditeljstva su istraživanje istog, te kreativno, odgovorno i uravnoteženo roditeljstvo.

Kompetentan roditelj prepoznaje potrebe svog djeteta, stalno uči i nadograđuje sebe, uživa u toj ulozi i zna što radi, te stalno razmišlja o kvaliteti onog što nudi djetetu. Kod kompetentnog roditelja možemo govoriti o njegovim znanjima, vještinama i stavovima. Kad su u pitanju znanja roditelj se može zapitati koliko dobro poznaje svoje dijete, koliko je informiran o pravima djece i građanskom odgoju, koliko

je odgovoran itd. Vezano za vještine zasigurno treba razmišljati ima li dovoljno strpljenja te je li dosljedan sebe, ima li dobru komunikaciju s vlastitim djetetom, zna li surađivati te je li dovoljno kreativan.

„Također, potrebno je povremeno preispitati svoje stavove te utvrditi koliko su čvrsti i jasni znajući kako oni umnogome određuju kvalitetu života i roditeljstva i to na:

- Samopoštovanje
- Etičnost
- Odgovornost
- Tolerancija i uvažavanje različitosti
- Poštivanje ljudskog dostojanstva
- Uvažavanje prava i različitosti
- Solidarnost
- Unutarnja motivacija za učenje
- Učenje čineći“ (Ljubetić, 2012: 104-105)

Isto tako kod roditelja jako je bitna kreativnost te se najčešće dešava da iz obitelji gdje roditelji potiču jedinstvenost djece, pravo na vlastito mišljenje i neovisnost proizlaze kreativna djeca. Kreativan roditelj će zasigurno svoje djelovanje prilagoditi vlastitom djetetu i njegovim potrebama. Takav roditelj spreman je na nove ideje, izražava vlastite osjećaje te potiče dijete na izražavanje svojih kako potreba tako i osjećaja, spreman je na promijene i prihvaća različitosti, voli eksperimentiranje, a izbjegava monotoniju te cjelokupno roditeljstvo doživljava kao pozitivan izazov. Svako dijete ima kreativnu crtu, samo roditelji moraju biti ti koji će primijetiti te poticati, a za to treba puno strpljenja, upornosti i razumijevanja. (Ljubetić, 2012)

„Kako bi djeca razvijala svoj kreativni potencija, roditelji bi se trebali „prizemljiti“ i odustati od SVEMIR-a, a to su:

- Sputavanje – sputavanje djece u njihovu samostalnom istraživanju i izražavanju; inzistiranje na slijepom slijeđenju roditeljskih ideja, stavova, zamisli;
- Vrijeme – ograničavanje vremena potrebnog djetetu za samostalno dolaženje do rezultata i rješenja, pokazivanje nestrpljivosti, požurivanje djeteta;
- Entuzijizam – neohrabrivanje i nepodržavanje djetetova entuzijazma za istraživanje novog, nepokazivanje interesa za ono što dijete radi;

- Monotonija – prihvaćanje i mirenje s monotonim, ispraznim, ustaljenim obrascima ponašanja (gledanje televizijskih sapunica, lutanje po shopping-centrima, posjeti kafićima i kladionicama u ritualne svrhe i sl.);
- Ignoriranje – nepridavanje dostatno pozornosti dječjem stvaralačkom izrazu, nepokazivanje radovanja zbog djetetova uspjeha (uratka, postignuća);
- Red – inzistiranje na pretjeranoj čistoći, redu, besprijekornom i sterilnom okruženju na uštrb „kreativnog nereda“ koji dijete igrajući se stvara“ (Ljubetić, 2012: 109)

Kako naći ravnotežu? U današnje je vrijeme jako teško zbog toga što se nudi jednako toliko puno mogućnosti, koje su možda dobre, a možda iza njih vreba opasnost. Nekad su bake čuvale djecu, djeca bi se igrala po parkovima te ih nitko ne bi nadzirao. Je li bilo manje opasnosti nego danas? Jesu li djeca bila samostalnija? Možda samo ljudi nisu shvaćali kakve sve opasnosti vrebaju? Ili su roditelji, djedovi i bake jednostavno počeli pretjerivati te čine djecu invalidima? Sve su to pitanja koja dovode roditelje u dilemu te oni danas posežu za internetom i forumima kako bi si odgovorili upravo na ta pitanja. Bit uravnoteženog roditeljstva je upravo sva ta pitanja nadvladati te biti sposoban uravnotežiti iskustva, informacije koje čujemo, ne pretjerano slijediti aktualne trendove, donositi vlastite odluke te dozirati slijeđenje tradicionalnog. Odgovoran roditelj poznaje, razumije i prihvaća svoje dijete, ali i samoga sebe (svoje potencijale, jake i slabe strane), ima jasan cilj u roditeljstvu i stalno se trudi blagim i neprisilnim metodama, bez ugrožavanja djetetova integriteta i osjećaja samopoštovanja, ostvariti svoj cilj (Ljubetić, 2012). Naravno da je roditelju obaveza uključivanje i u odgojno-obrazovne ustanove svog djeteta.

Dijete kompetenciju razvija kroz aktivnost pa dobar odgoj pretpostavlja pružanje prilike djetetu da u svakodnevnim situacijama donosi odluke, rješava probleme i uči se odgovornosti (Maleš, 2012). Roditelj treba predano raditi na izgradnji odnosa s vlastitim djetetom, treba mu biti i voditelj i suradnik, treba štiti vlastito dijete i njegova prava, treba ga pustiti da korača sam, ali i pomoći mu skrenuti u pravom smjeru te svakako najbitnije treba biti pozitivan u vlastitom djelovanju.

4.3. Djetetove kompetencije

„Jedna od temeljnih značajki djeteta rane i predškolske dobi jest njegova potreba ulaženja u svrhovite interakcije sa okruženjem koje dijete vidi kao prilike za učenje, koje je njegova prirodna potreba.“ (Ljubetić, 2012: 53; prema: Slunjski, 2011) S tom potrebom se rađa te ga ta potreba prati, jako je bitno ne uskraćivati mu volju za znanjem i kočiti njegove interese te ga moramo gurati dalje od šablonskog učenja te ga poticati na svoje jedinstveno mišljenje i kritičko razmišljanje.

„Djetinjstvo je idealno vrijeme za učenje iz (barem) nekoliko razloga:

- Djeca su prirodno znatiželjna i spremna za usvajanje informacija,
- Prirodno su nezaustavljiva i odvažna te vole istraživati nove forme učenja,
- „uče čineći“ i njihovi nervni i sinaptički (veze nervnih stanica) impulsi su stalno aktivni zahvaljujući konstantnim iskustvima, aktivnosti i igri koji su u funkciji njihova razvoja pa je karakteristika učenje djeteta u ranoj dobi kinestetičko učenje (korištenje vlastitog tijela i osjetila dodira za spoznavanje svijeta oko sebe), te možda i najznačajniji razlog
- Djeca rane dobi su (ili bi to trebala biti) pošteđena kriticizma i socijalnog odbijanja, njihovi osjetilni filteri još uvijek nisu blokirani pozitivnim i negativnim životnim iskustvima, što ih čini otvorenima i prijemčivima za učenje“ (Ljubetić, 2012: 53)

Dijete treba poticati na učenje, no ne samo ono što mi smatramo zanimljivim i što unaprijed isplaniramo. Treba dijete pratiti te ga poticati na sudjelovanje u svakodnevnim aktivnostima, tako se ono igra te kroz igru najbolje uči.

Zanimljivo pitanje postavlja Ljubetić (2012) u svojoj knjizi „Nosi li dobre roditelje roda?“, a ono glasi „Koji roditelj nije zapazio kako malo dijete uzima igračku, stavlja je u usta, lupa njome i baca je, a zatim pomno prati roditeljsku reakciju očekujući odgovor?“, promatrajući već malu bebu možemo primijetiti kako ona prati svijet oko sebe, traži objašnjenja, čeka te promatra reakcije okoline, zato za djetetovo primarno učenje svakako je najbitnije obiteljsko okruženje. Dijete kao istraživač puno uči iz obiteljskog okruženja, prisjetimo se samo vlastitog djetinjstva, nikakve skupe igračke nisu mogle zamijeniti lupanje poklopcima, skakanje po krevetu, špricanje vodom, zveketanje riže dok bi ju miješali kuhačom, pranje suđa ili skrivanje u elementima kuhinje. Roditelj se najčešće ljuti kad dijete lupa primjerice poklopcima ili kuhačom o lonac, ali u tom trenutku dijete to ne radi jer nas želi naljutiti, već zato što mu je

zanimljivo osluškivanje zvukova koje proizvodi. U toj situaciji kreativan roditelj će zasigurno potaknuti izradu nekakvih instrumenata na primjer možemo staviti rižu u plastičnu bocu te će tako djetetu dati do znanja da podržava njegov interes za glazbom, može svoje dijete naučiti novim stvarima vezanima uz glazbu te će dijete u tom trenutku shvatiti da je on roditelju važan, da ga roditelj podržava i potiče njegove interese. Kad roditelj shvati da je njegovom djetetu bitna glazba, te interese može u različitim situacijama poticati, uz more mogu osluškivati zvukove valova, u šumi mogu razgovarati kako lišće šušti ili pak mogu slušati tišinu. Potičući tako dijete i njegov interes možemo mu probuditi želju za odlascima na koncerte ili sviranjem nekog instrumenta i tako razvijati njegov talent.

Dijete koje koristi svaku pogodnu priliku da se podvuče pod stol, sjedalice i fotelje primiče zidu ili kauču, zagrađuje prostor, prekriva ga stolnjacima (pri čemu se može ozlijediti, ako je stolnjak pun), dekama, plahtama i sl., roditelju šalje poruku da želi svoj mali, ograničeni, intimni kutak za povremeno osamostaljivanje i samoorganiziranje vlastite igre (Ljubetić, 2012). U toj situaciji svaki bi roditelj trebao prepoznati tu potrebu te omogućiti vlastitom djetetu osamostaljivanje, al isto tako mora shvatiti da to ne znači da se dijete želi zatvoriti u sobu jer ono voli čuti u blizini sebe društvo i roditeljev glas već bi mu trebali omogućiti mali šator ili pokriven kutak gdje će se osjećati zaštićeno.

Kao što je glazba i lupanje poklopcima tako je i mnoštvu djece velika zabava voda, te ako mu nije omogućeno igranje s njom, ono će iskoristiti trenutak roditeljske nepažnje pa se domoći sudopera, umivaonika ili slavine u vrtu. Kako bi se izbjegli nepotrebni stresovi i otklonila opasnost, promišljajući roditelj će djetetu omogućiti sigurne i (donekle) kontrolirane uvjete u kojima će se ono moći nesmetano igrati vodom znajući da dijete, zapravo, istražuje prirodne zakone fizike i mehanike: zakon spojenih posuda - hidrostatika (dvije prozirne, međusobno spojene posude, kad se u jednu ulijeva voda, do iste razine se puni i u drugoj zdjeli); zakon kontinuiteta (u bokalu je litra tekućine, prelijeva se u manje posude pa iz njih ponovo u bokal - opet je ista količina, litra); zakon akcije i reakcije – „svaka akcija izaziva reakciju“ (pritisak prstom u zid, drveni stol, fotelju, plišanu igračku); Arhimedov zakon (puna zdjela tekućine u koju se ubacuju manji i veći kamenčići) – iz posude izlazi onoliko vode koliki je volumen ubačenog tijela; koncentrično gibanje valova (mirna voda - ploha, kad se površina dotakne prstom ili se u nju baci neki predmet, stvaraju se koncentrični krugovi na vodi); zakoni gibanja (autić koji se kreće polagano po ravnoj

podlozi – nema pomoći gravitacijskih sila, autić se brzo kreće niz kosinu – pomažu gravitacijske sile, pokušaj voženja autića uz kosinu - gravitacijske sile odmažu); zakoni statike (dijete gradi građevinu od kockica i vadi jednu po jednu kockicu iz osnove, dok se građevina ne uruši; kad kockice skida s vrha građevine, ona se ne urušava) itd. (Ljubetić, 2012).

Sve su to stvari i aktivnosti koje dok ne krenemo na taj način razmišljati ne primjećuju se te nam je najčešće samo bitno da se dijete ne isprlja, da se ne smoči te da ne moramo čistiti za njim, a toliko je korisnih stvari za naučiti samo iz jedne posude s vodom. Bitno je da se roditelj često, ako ne i svakodnevno, zapita: „Nudim li svom djetetu dosta poticaja za učenje?“, „Jesu li poticaji koje sam ponudio dovoljno interesantni i u skladu s djetetovim interesima?“, „Jesam li uvijek tu kad me moje dijete treba te kad mu je moja pomoć potrebna?“. U tim pitanjima kriju se svakako odgovori i poticaji za nas same.

U vrtićima se koncept učenja promijenio, dijete više nije pasivni, već aktivni sudionik odgoja, dijete više ne sijedi na tepihu i ne sluša odgojitelja kako prenosi znanje već mu se daju po kutcima razne mogućnosti biranja materijala s kojima želi raditi i učiti te tako bira s čim se danas želi baviti po vlastitom interesu. Roditelji najčešće nisu zadovoljni tim pristupom jer smatraju da dijete ima previše slobode (radi što ga je volja) te ne vide rezultate rada na panoima vrtića, koje smatraju jako bitnima, jer ako danas dijete nije ništa nacrtalo onda nije ništa ni radilo. Kad bi jedan dan proveli sa svojim djetetom u vrtiću shvatili bi da tako dijete radi po vlastitim željama i interesima i jako puno uči jer se bavi područjem koje ga zanima.

Tako se djetetu potiče razvoj višestrukih inteligencija¹ koje su potrebne za svakodnevno funkcioniranje. „Gardnerova ideja višestrukih inteligencija objašnjava postojanje raznih tipova i različitih razina inteligencije koje posjeduje svaki pojedinac, a koje razvija tijekom života i to:

1. Vizualno-prostorna - sposobnost vizualizacije u svom umu i prosudbe u prostoru. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, arhitekt, građevinar i sl.

---

¹ Howard Gardner je sveučilišni profesor na Harvardu, autor 25 knjiga prevedenih na 28 jezika, kao i stotina objavljenih članaka. Dobitnik je 26 počasnih titula s različitih fakulteta i sveučilišta, časopisi Foreign policy i Prospect proglasili su ga 2005. i 2008. jednim od 100 najutjecajnijih intelektualaca u svijetu. Najpoznatiji je po svojoj teoriji višestrukih inteligencija, kritici prema stavu da postoji samo jedna ljudska inteligencija koja može biti procijenjena kroz standardne psihometrijske instrumente.

2. Verbalno-lingvistička - izgovorene ili zapisane riječi. Ljudi s razvijenim ovim tipom inteligencije su vrlo vješti govornici, dobri u diskusijama i raspravama, lako pamte riječi, uče isključivo pamćenjem riječi, lako uče strane jezike, lako razumiju sintaksu i strukturu jezika. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, novinar, filozof, političar, pjesnik, odvjetnik.
3. Logičko-matematička - odnosi se na logiku, apstraktno razmišljanje i brojeve. U korelaciji je s tradicionalnim konceptom inteligencije, uključuje sposobnost prepoznavanja predložaka, znanstvenog razmišljanja i analize, sposobnosti izvođenja složenih izračuna. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, znanstvenik, inženjer, liječnik, matematičar, ekonomist.
4. Tjelesno-kinestetička - odnosi se na tjelesne aktivnosti. Ljudi s izraženom ovom vrstom inteligencije su dobri u sportu i plesu, obično najbolje uče kroz pokrete i tjelesnu aktivnost. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, atletičari, plesači, glumci, muzičari, vojnici, policajci, kirurzi.
5. Glazbeno-ritmička - odnosi se na ritam, glazbu i sluh. Ljudi s izraženom ovom vrstom inteligencije pokazuju veću osjetljivost na zvuk, ritam i glazbu. Imaju dobar sluh, znaju pjevati, svirati instrumente i skladati. Imaju dobro razvijene govorne vještine te obično zvuk, ritam i melodiju koriste za pamćenje. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, glazbenici, pjevači, dirigenti, kompozitori, govornici, pisci.
6. Interpersonalna - (koju Gardner definira kao "sposobnost razumijevanja drugih pojedinaca: što ih motivira, kako rade, kako surađivati s njima") odnosi se na interakciju pojedinca s drugim ljudima. Ljudi s izraženom ovom vrstom inteligencije su ekstrovertirani, razumiju emocije i raspoloženje drugih ljudi, njihov temperament i motivaciju na ponašanje te imaju izraženu sposobnost suradnje u skupini. Vješti su u komunikaciji i lako suosjećaju s drugima. Najbolje uče radeći s drugima i uživaju u diskusijama i raspravama. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, trgovci, političari, menadžeri, učitelji, socijalni radnici, pedagozi i sl.
7. Intrapersonalna - povezana je s introspekcijom i samorefleksijom. Pojedinac s izraženom ovom vrstom inteligencije su obično intuitivni i povučeni, vole raditi

sami. Vješti su u opisivanju svojih osjećaja i motivatora, predviđanju svojih reakcija i emocija, razumiju sebe, svoje snage i slabosti te osobine koje ih čine jedinstvenima. Zanimanja koja odgovaraju ljudima s razvijenim ovim tipom inteligencije su, primjerice, filozofi, psiholozi, teolozi, odvjetnici, pisci.“ (Ljubetić, 2012: 64-65; prema: Gardner, 1993)

Sve o čemu sam do sada pisala pod naslovom „Djetetove kompetencije“ je potrebno zadovoljiti kako bismo svi funkcionirali kao obitelj te kako bi dijete naučilo funkcionirati u obiteljskoj zajednici. Kasnije će to potaknuti zdravo uključivanje u društvenu zajednicu i lakše stjecanje prijatelja.

Tako je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2010) utjelovilo Nacionalni okvirni kurikulum (NOK). „Nacionalni okvirni kurikulum usmjeren je izgradnji kompetencija i novih tipova znanja i vještina s naglaskom na inovativnost, kreativnost, rješavanje problema, razvoj kritičkog mišljenja, poduzetnosti, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija...“ (Ljubetić, 2012; prema: Bužinkić, 2010). Na ovaj način dijete izlazi iz ustajalosti zato što stvara kritičko mišljenje, socijalni razvoj i građanski odgoj. Dijete moramo naučiti da aktivno sudjeluje u društvu te mora shvatiti kako on kao pojedinac ima važnu ulogu u obitelji i društvu. Trebamo ga učiti i odgovornosti te prihvaćanju posljedica ako je učinilo nešto loše. Što djetetu dajemo više mogućnosti izbora to ono više shvaća svoju važnost i stiče odgovornost. Zašto ono ne bi biralo odjeću koju će nositi ili što će i koliko pojesti, naravno roditelj je tu da ga navodi pitanjima tipa: „Smatraš li da se i druga djeca tako oblače?“, „Znaš li da hranu koju si izvadimo na tanjur moramo i pojesti?“.

Isto tako za dijete je bitno da razvija i socijalnu kompetenciju. „Smatra se da je dijete socijalno kompetentno ukoliko je usvojilo prosocijalna ponašanja (npr. dijeljenje, pomaganje, suradnja...) i određene vještine koje mu omogućavaju razumijevanje svoje okoline i djelotvorno snalaženje u svakodnevnim situacijama te uspješno postiže osobne ciljeve. U odnosima s vršnjacima i odraslima emocionalno je osjetljivije i pokazuje pozitivnije oblike ponašanja nego što to čini manje kompetentno dijete.“ (Buljan Flander, 2018) Sposobnost kontrole egocentričnog, impulzivnog i neprimjerenog ponašanja također je odraz usvojenih socijalnih vještina. Ponekad se djeca teško nose s nelagodnim emocijama kao što su strah, ljutnja i frustracija, što im može otežavati stjecanje socijalnih vještina pa je sastavni dio unaprjeđivanja socijalne kompetencije djeteta pomoći mu kvalitetno regulirati svoje emocije.

Socijalna kompetencija se razvija tijekom odrastanja (u pojedinoj fazi djetetovog razvoja socijalna kompetencija se iskazuje na drugačiji način), a najviše u roditeljskom domu i kroz socijalnu interakciju – odnose s drugim ljudima (djelatnici škole, susjedi, vršnjaci).

5. Obitelj, medij i dijete

Mediji imaju dvostruku ulogu u odgojno-obrazovnom procesu. S jedne strane djeci pružaju zabavu, dok ih s druge strane trebaju obrazovati i medijski odgajati. Mediji sve više postaju glavni čimbenik u socijalizaciji mladog naraštaja. Tu roditelji trebaju napraviti granicu, pogotovo u najranijoj dobi jer dijete počne pretjerivati s korištenjem tehnologije i gledanjem televizije te najčešće gleda sadržaje neprikladne za svoju dob. Vrijednosti koje mediji šalju imaju veliku usmjeravajuću funkciju kod aktivnosti mladih. Osim što utječu na zauzimanje stavova i izgradnju mišljenja, mediji potiču na kvalitetnu komunikaciju.

„Pored informativno- obrazovnog sadržaja, zabavni sadržaj često je na granici senzacionalizma, ili upravo u funkciji indoktrinacije i/ili manipulacije.“ (Miliša, Tolić, Vertovšek, 2009:14). „Uloga medijske pedagogije je u dekodiranju poruka“ (Miliša, Tolić, Vertovšek, 2009:14) jer je glavna zadaća svakog medija da prenosi željenu poruku svojim korisnicima. Medijska manipulacija danas je sve izraženija. „Pojam manipulacije podrazumijeva moć, a moć podrazumijeva vladanje. Stoga možemo zaključiti da je medijski manipulator orijentiran na moć i vladanje nad pojedincem, a djeca su posebice podložna manipulacijama.“ (Miliša, 2009: 37) Pod utjecajem raznim igrica, nasilnih crtića i podrugljivih sadržaja, djeca se počinju ponašati loše međusobno i prema roditeljima, a roditelj ako nije dovoljno kompetentan ne zna to spriječiti.

Svi mediji u Hrvatskoj funkcioniraju na isti način. Tržište, čitanost, gledanost, slušanost i prihodi glavni su kriteriji kojim se dokazuje kvaliteta i uspješnost. Mediji ne dozvoljavaju mladima da sami kreiraju svoje slobodno vrijeme, nego oni to čine umjesto njih. Razlika između medija kao odgajatelja i medija kao manipulatora je ta što odgajatelj mladima nudi da sami kreiraju svoj život, a ne da drugi to čine umjesto njih neovisno o njihovim potrebama. Roditelj se najčešće mobitelom ili televizijom posluži kada želi „pet minuta mira“ jer ti sadržaji koji se nude toliko očaraju i „zabetoniraju“ djecu za kauč da se ona potpuno isključe te tako mediji počnu vladati njima i njih nema, odsutni su. „Odavna je (za upućene) napuštena interpretacija da su mediji prozor u svijet. Oni sve više nalikuju na dramu života gdje su kulise odavno postavljene po standardima manipulatora. Zato djeci i mladima treba 'najviše pomoći jer do četvrte ili pete godine ne znaju razlikovati stvarnost koja ih okružuje od medijske slike'.“ (Košir, Zgrabljic, Ranfl, 1999: 68).

Medijski odgajatelji trebaju se usredotočiti na borbu protiv manipulacija kako bi ih dijete prepoznalo i na taj se način uspješno obranilo. Mladima je najvažnije objasniti činjenicu da slika stvarnosti koju mediji pokazuju često nema veze sa stvarnim svijetom. Loše je da si dijete umisli da i ono može skočiti iz krova isto kao i njegov superheroj iz crtića te se neće ozlijediti jer ne shvaćaju da oni žive u realnom svijetu, a taj svijet u crtiću je nerealan te roditelj ne shvaća tu grešku koju čini jer ne razmišlja da dijete ne može shvatiti te banalne činjenice. „Medijska kultura kao socijalizacijski faktor nužno pretpostavlja i prisutnost medijskog odgoja i obrazovanja putem kojeg se medijski korisnici, u ovom slučaju djeca i mladi, dovode u ravnopravan položaj naspram medijskih sadržaja kojem su izloženi.“ (Samardžić, 2013.)

Zaključak može biti da je glavni cilj medijskog odgoja i obrazovanja stvoriti nekakav kritički stav prema medijima kako bi bili sposobni donijeti vlastitu odluku o nečemu na temelju prenesenih informacija. Isto tako treba znati koje sadržaje dati djeci da gledaju, te o svemu pogledanom treba razgovarati i pojasniti da razumiju.

U istraživanju „Uloga medija u životu djece“ koje je pod pokroviteljstvom Unesco-a 2001. godine u Hrvatskoj proveo Institut za društvena istraživanja, dobiven je podatak da mladi od 11 do 15 godina dnevno pred televizorom provedu u prosjeku 3,5 sati. Istraživanje je pokazalo i da knjiga sve manje plijeni pozornost mladih, dok su „novi“ elektronički mediji zauzeli prvo mjesto. (Ilišin, obinac, Radin, 2001.) Televizija često za roditelje postaje dadilja bez obzira na njezine negativne odgojno-obrazovne posljedice. Brojne televizijske serije djeci, a posebno najmlađima, stvaraju iluziju stvarnosti što dovodi do miješanja fikcije sa stvarnošću. Stoga nije niti čudno da u suvremenom svijetu mediji određuju pravac i karakter potreba mladih koji se kasnije oblikuje u stavove, potrebe, vrijednosti i obrasce ponašanja. U našem slučaju djeca osim što žele nositi odjeću baš kakvu nose njihovi junaci u crtićima, ponašaju se kao i njihovi junaci, bi to dobro ili loše, najčešće stvaraju sebi iskrivljenu sliku stvarnosti.

Najveća pozornost, kada su u pitanju negativne strane utjecaja medija, pridaje se nasilju u medijima, osobito putem interneta i televizije. „Nasilni sadržaji u medijima mogu utjecati i na stvaranje ili mijenjanje ljudskih stavova i razmišljanja o nasilju i uporabi nasilja za rješavanje sukoba, a utječu i na promjene ponašanja medijskih korisnika, čime se bavi i najveći broj istraživanja o utjecaju nasilnih sadržaja u medijima. Naime, nasilni sadržaji u medijima mogu dovesti do oponašanja

promatranog modela i potaknuti određene oblike ponašanja.“(Kanižaj, Ciboci, 2007:21)

Današnja djeca su digitalni naraštaj koji zna sve o medijima, no pitanje je jesu li djeca spremna nositi se s velikim izazovima koje novi mediji stavljaju pred njih. Djecu je potrebno prvenstveno zaštititi od sadržaja koji im nisu namijenjeni niti su primjereni njihovoj dobi. Postavlja se pitanje jesu li roditelji spremni i sposobni nositi se s takvom odgovornošću te mogu li nakon svih tih sadržaja vlastitu djecu navesti na dobar put i usaditi im da nasilje nije dobar primjer rješavanja bilo kakvog sukoba ili nezadovoljstva.

Djeca koristeći internet nailaze na razne neprimjerene sadržaje. Internet nudi različite zanimljivosti i spoznaje, potiče stvaranje novih sadržaja, komunikaciju, stvaranje virtualnog prostora, nadilazi sva ograničenja. No, sve to može dovesti do komercijalizacije dječje kulture. Sve veći broj mladih koristi komunikaciju preko interneta, odnosno putem računala i mobilnih uređaja. Identitet u virtualnim zajednicama igra ključnu ulogu. Korištenje interneta kod djece mijenja navike, karakter, svjetonazor. Provođenje previše vremena za računalom prijeti negativnim posljedicama: povećanom razdražljivošću i agresivnošću, pretilošću, nesanicom, neuspjehom u školi, otuđenjem. Internet može biti i prijetnja jer djeca mogu postati potencijalne žrtve seksualnih zlostavljača, pedofila. (Labaš, 2009.) Djeca su naivna i ranjiva, stoga su i najlakše mete pedofila.

Kako bi pokušali promijeniti stav roditelja o utjecaju medija na odgoj djece potrebno je prikazati što više sadržaja koji educiraju. Uveli bi nove emisije na javnoj, ali i privatnim televizijama koje bi educirale djecu, ali i roditelje o važnosti medija za odgoj djece. Mediji nisu uvijek ti koji loše informiraju djecu, ali roditelji su ti koji trebaju odrediti sadržaj koje će njihovo dijete usvajati. Kako uvjeriti roditelja da je potrebno kontrolirati djecu prilikom gledanja medijskog sadržaja? Govornik bi bio urednik određenog medijskog sadržaja, npr. Urednik edukacijsko-obrazovne redakcije. Ciljana publika bili bi roditelji koje bi urednik tehnikom uvjeravanja argumentima pokušao objasniti koliko je važno kontrolirati svoju djecu prilikom gledanja medijskog sadržaja. Uredniku bi pomogla i psihologica zadužena za odgoj djece koja bi uz pomoć statističkih podataka prikazala utjecaj medija na odgoj djece. Najviše bi uz argumente ciljali na emocije jer svaki roditelj je vrlo emotivan prema svome djetetu pa je do njih najlakše doći preko emocija. Izvor poruke bio bi današnji problem kreiranja sadržaja i dostupnosti svakakvih sadržaja apsolutno u svakom domu, putem mobitela,

interneta i televizije. Ljudi su više pod utjecajem poruka koje ne izgledaju usmjerene na mijenjanje stavova. Poruke koje sadrže argumente za i protiv vašeg stajališta su djelotvornije ako ste sigurni da možete pobiti argumente druge strane. Zbog toga bi naš glavni govornik imao i za i protiv argumente. Argumenti za bili bi na što sve mogu loše utjecati mediji, a argumenti protiv bi bili lakše snalaženje djeteta u javnosti i učenje komunikacije preko medija. Tu su vrlo važni efekt primarnosti (ljudi su više pod utjecajem onoga što prvo čuju) i efekt nedavnosti (ako postoji vremenski razmak između govora i odluke ljudi bolje je govoriti posljednji). Naravno, kako bi najbolje utjecali na publiku potrebno ju je detaljno istražiti. Tko su roditelji, što im je najvažnije, čime se bave? Na početku predavanja bi sve to analizirali dodatnim anketama. Promjena samog stava najviše ovisi i o motivaciji publike kao i sposobnosti govornika. Cilj govornika bi bila trajna promjena stava, otpornost na utjecaje te bolje predviđanje ponašanja.

Razvojem interneta i pojavom novih medija, kao i društvenih mreža, znatno je unaprijeđena brzina i opseg razmjene informacija. Uz relativno nisku cijenu korištenja, internet je dostupan širokom broju korisnika, a po popularnosti je podjednak televiziji. Međutim, osim pozitivnih, takav razvoj tehnologije ima i negativnih strana. Osobito kada je riječ o izloženosti djece utjecaju medija. Oglašivači i medijske kompanije najčešće stavljaju profit na vrh liste prioriteta poslovanja, a pritom svoje medijske poruke često usmjeravaju na djecu. Djeca su pogodna ciljna skupina za oglašivače iz više razloga. Njihova dob nije dovoljna da bi poruke obrađivali kritički i odvajali činjenice od emocija. Lako se poistovjećuju sa poznatim osobama koje reklamiraju neki proizvod, a to ih karakterizira kao potrošačku skupinu koju je lako nagovoriti. Premda djeca nemaju vlastite prihode, marketing usmjeren prema djeci, usmjeren je i prema njihovim roditeljima. Istraživanja pokazuju da će roditelji na nagovor djece često kupiti određeni proizvod ili igračku, a to je jedan od razloga zašto marketinški stručnjaci komuniciraju prema djeci. Od svih industrija koje koriste oglašavanje prema djeci, ističe se prehrambena industrija na čelu sa lancem restorana McDonalds. Njihovo oglašavanje koristi likove iz popularnih dječjih crtanih serija i filmova. Tako se na otmotnicama McDonaldsovih hamburgera mogu vidjeti Batman, likovi iz serije Hello Kitty, te junaci Power Rangersa. Marketing usmjeren prema djeci među prvima je primjenjivala Pepsi Cola, koja je svaki novi okus predstavljala kroz jednog crtanog junaka.

Dokazalo je da marketinški stručnjaci restorana brze hrane diskriminiraju djecu crne boje kože iz ruralnih dijelova Sjedinjenih američkih država, te upravo njima najviše oglašavaju lošu i nezdravu brzu hranu. No, postavlja se pitanje kako zaštititi djecu, konzumente medija, od takvih oblika oglašavanja? Djeca su u vrlo ranoj dobi izložena porukama oglašivačke industrije. Bilo da je riječ o televizijskom ili internetskom sadržaju, djeca nemaju mogućnost ignoriranja reklamnih poruka.

S jedne strane, važna je uloga roditelja koji će utjecati na to koliko vremena djeca provode konzumirajući medije i koji medijski sadržaj koriste. S druge strane, vlasnici medijskih kuća su odgovorni za uređivačku politiku medija. Gledano s etičkog aspekta, vlasnici ne smiju dozvoliti oglašivačima da usmjeravaju neželjene marketinške poruke djeci samo zbog velikih novčanih iznosa koje im plaćaju. Međutim, oštra konkurentska borba za prevlast na tržištu i što većom zaradom, dovodi do toga da se etički postulati stavljaju nisko na listi prioriteta i zbog toga oglašivači imaju ogromnu moć. Postoje i neki pozitivni elementi u moći oglašavanja. Pojedine društveno odgovorne tvrtke, poput Disneya, odlučili su svoje oglašavanje koristiti za promociju pozitivnih stvari, primjerice promociju zdrave hrane. Podršku im daju i neke poznate osobe. U tom pravcu treba razvijati više kampanja i poslovati društveno odgovorno.

6. Zaključak

„Otisci što ih ostavlja čovjek na čovjeku vječni su.“ (Ljubetić, 2012: 11) Ova rečenica dobro opisuje odgoj djeteta. Dijete koje odgajamo postaje čovjekom za kojeg se nadamo da će barem sedamdeset godina koračati ovom zemaljskom kuglom. Koračajući ostavlja tragove, a kakvi će ti tragovi biti na početku je najbitniji roditelj, a potom svi ostali, vrtić, škola, prijatelji i šire društvo jer svi su oni komponente koje stvaraju i utječu na ponašanje djeteta.

Roditelj je taj koji odgaja svoje dijete, razvija njegove kompetencije, uči ga komunikaciji te u današnje vrijeme pod teretom modernog doba, različitih tipova obitelji i društva koje ima velika očekivanja od nas samih svakako je potrebna puno veća potpora mladima da bi se uopće odlučili na stvaranje obitelji te odgoj djece. Tu je i država koja mora pomoći roditeljima i omogućiti im kvalitetan odgoj djece, vrtić koji treba biti na raspolaganju roditelju kad mu je potrebna pomoć, razgovor, neka informacija ili jednostavno kao sigurno mjesto za ostavljanje djeteta dok roditelj zarađuje za osiguravanje egzistencije obitelji.

Prve su godine u životu djeteta najvažnije, tada dijete najviše uči i razvija svoje mogućnosti. Djelovanje okoline utječe na razvoj djeteta u zrelo i odgovorno biće te je ustvari okolina ta koja utječe na razvoj socijalne kompetencije kod djeteta, a ona je jako bitna. Stoga smatram da je bitno zajedničko djelovanje vrtića i roditelja kako bi se dijete svugdje osjećalo sigurno, radosno i voljeno.

Današnji roditelji najčešće su obrazovaniji od prije samo tridesetak godina te oni mogu djetetu pružiti „napredan“ odgoj, puno ga naučiti već u njegovim prvim godinama života, ali neki, pomalo sebično, zbog karijere, čine velike greške u odgoju. Imaju prevelika očekivanja od vlastite djece, jako su osjetljivi, zapuštaju svoje dijete baveći se vlastitom karijerom te forsiraju ostvarenje vlastitih želja preko djeteta. Zbog takvih grešaka u odgoju javljaju se problemi u ponašanju djece, hiperaktivnost, agresivnost, razmaženost. Te lako znamo da svaki roditelj želi samo najbolje za svoje dijete možemo se zapitati ide li današnji odgoj u krivom smjeru? Te znamo li granicu između zdravog poticanja djece u razvoju njihovih kompetencija te forsiranja vlastitih želja bez obaziranja na potrebe i želje djeteta?

7. Literatura

1. Huzjak, M. (2008.) *Učimo gledati 1 - 4, priručnik za učitelje*. Zagreb: Školska knjiga
2. Juul, J. (1995.) *Vaše kompetentno dijete: prema novim temeljnim vrijednostima obitelji*. Zagreb: Naklada Pelago
3. Košir, M., Zgrabljic, N. i Ranfl, R. (1999.) *Život s medijima*. Zagreb: Doran
4. Ljubetić, M. (2012.) *Nosi li dobre roditelje rođa?! Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete*. Zagreb: Profil International.
5. Miliša, Z. (2006.) *Manipuliranje potrebama mladih*. Zagreb: MarkoM. Usluge
6. Miliša, Z., Tolić, M., Vertovšek, N. (2009.) *Medij i mladi*. Zagreb, MEP
7. Polić, M. (1993.) *K filozofiji odgoja*. Zagreb: Znamen.
8. Rosić, V. i Zloković, J. (2002.) *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Graftrade: Filozofski fakultet u Rijeci
9. Tatković, N. i Močinić, S. (2012.) *Učitelj za društvo znanja: pedagogijske i tehnološke paradigme Bolonjskog procesa*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Mrežni izvori

1. Gržetić, S. *Komunikacija između roditelja i profesora; komunikacija između djece i roditelja* [Online], Dostupno na: <https://donbosco.hr/novosti/item/1498-komunikacija-između-roditelja-i-profesora-komunikacija-između-djece-i-roditelja> [Pristupljeno: 25. Svibnja 2018.]
2. Kanižaj, I. i Ciboci, L. (2007.) *KAKO JE NASILJE PREKO MEDIJA UŠLO U NAŠE DOMOVE. Utjecaj, učinci i posljedice nasilja u medijima na djecu i mlade* [Online] Dostupno na: http://www.matica.hr/media/pdf_knjige/840/djecaMedija%2011.pdf [Pristupljeno: 05. Lipnja 2018.]
3. Kralj, D. (2014.) *SOCIJALNA KOMPETENCIJA DJETETA: Zašto je važna i kako ju razvijati* [Online], Dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/teme/socijalna-kompetencija-zasto-je-vazna-i-kako-se-razvija/> [Pristupljeno: 20. Svibnja 2018.]
4. Maleš, D. (2012.) *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* [Online] 18 (3). str.13-15. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124015> [Pristupljeno: 25. Srpnja 2018.]
5. Petani, R. i Tolić, M. (2008.) *Utjecaj medijskog nasilja na adolescente i obitelj.* [Online] 5 (11). Str.15-26. Dostupno na: [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/02_rozana%20\(1\).PDF](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/02_rozana%20(1).PDF) [Pristupljeno: 25. Svibnja 2018.]
6. Tolić, M. (2009.) *Medijska kompetencija kao prevencija pri sprječavanju medijske manipulacije u osnovnim školama* [Online] Str.195-212. Dostupno na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/MA6_12_Tolic_lectoriranoMedijska_kompetencija.pdf [Pristupljeno: 25. Svibnja 2018.]
7. Valjan Vukić, V. (2012.) *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi* [Online] 7 (7). Str.123-132. Dostupno na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/9_v_vukicFIN.pdf [Pristupljeno: 22. Kolovoza 2018.]
8. Vukasović, A. (2010.) *Određivanje i glavna obilježja odgoja* [Online], Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/73919621/ODRE%C4%90ENJE-I-GLAVNA-OBILJE%C5%BDJA-ODGOJA-by-Ante-Vukasovic> [Pristupljeno: 25. Srpnja 2018.]

8. Sažetak

Okružje ima izuzetnu važnost u razvoju djeteta. U obiteljskom okružju, koje je osnovno i najvažnije za dijete, veliku ulogu imaju kompetencije roditelja koje ima vezane za tu ulogu. Kod razvoja djetetovih kompetencija osnovna je obitelj, u radu se definiraju nekadašnja i moderna te se pojašnjavaju razlike između njih, navodi se odgoj kao proces oblikovanja ljudskog bića i roditeljstvo kao jedna opsežna uloga koja nas zahvaća od rođenja djeteta te koje treba biti svjestan. Uz definiciju kompetencija navedena je najbitnija podjela za pedagoško područje, a kao najvažniji čimbenik da bi djetetovo učenje bilo uspješno navedeno je da se ono treba osjećati sigurno i u harmoniji sa svojim okruženjem. Na kraju rada spomenut je medij kao bitan faktor u današnjem odgoju djeteta, navedene su različite prednosti i nedostaci te velike sile koja je danas svugdje oko nas te pojašnjeno je kako bi, ako već dozvolimo djeci gledanje, trebali usađivati u njih kritičko mišljenje i poticati na vlastiti stav o nečemu što čuju.

Ključne riječi: Obitelj, odgoj, kompetencije, obiteljsko okružje, medij

Summary

The environment has a great importance in the development of the child. In the family environment, which is the basic and most important for a child, parent's competencies have a great importance related to that role. In the development of the child's competences, the basic makes the family. In that process are defined the traditional and modern approaching, and the differences between them are explained. It is referred to the education as a forming process of the human being and parenting as an overarching role that affects us since the birth of the child and which we should be aware of.

With the definition of competency, the most important division for the pedagogical area is mentioned, and as the most important factor for the child's learning to be

successful and to feel safe and in harmony with its environment. At the end of the paper, the media is mentioned as an essential factor in today's childhood education and the various advantages and disadvantages of this great force everywhere around us. It is clarified that, if we already allow children to be affected by the media, they should incorporate into a critical opinion and stimulate their own attitude about what they hear and what they see.

Keywords: Family, education, competence, family environment, media